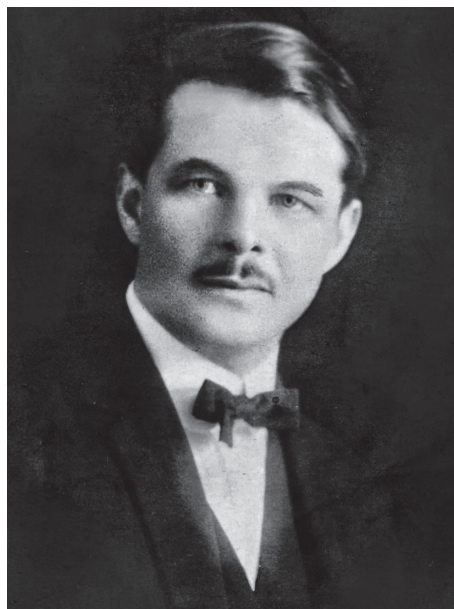

Václav Hrubý (1885–1933)

„Ctižádost objevovati nové světy“

Bystrý analytik, který své životní síly vyčerpал především v osobitých a osobních kritických polemikách, se narodil v Hradci Králové. Historickým školením prošel v Gollově semináři, za svého učitele však považoval především Gustava Friedricha, což určilo i jeho další zájem o pomocné vědy historické. V roce 1909 absolvoval vídeňský Institut pro rakouský dějezpyt a poté nastoupil do archivu Musea Království českého, který od roku 1916 spravoval. Na publikační pole vstoupil diplomatickými studii z období počátků lucemburské epochy *Inaugurační diplom krále Jana Lucemburského z roku 1310* (1910) a *Über das Privilegium König Johans vom 18. Juni 1311 für Mähren* (1911). V roce 1913 obhájil na Filozofické fakultě české Karlo-Ferdinandovy univerzity disertační práci *Listina biskupů Pražských z let 1258–1343*. Ta se stala základem jeho habilitačního spisu, který předložil na téže fakultě v roce 1920, a to v oboru pomocné vědy historické.

Po vzniku Československa Hrubý výrazně promlouval do debat o organizaci československého archivnictví a vydavatelské práce, přednášel na Karlově univerzitě, na archivní i knihovnické škole. Stal se prvním správcem Československého státního historického ústavu vydavatelského (1921), kde setrval až do svého jmenování mimořádným profesorem pomocných věd historických na Masarykově univerzitě v Brně (1925). Učitelské působení na mladé univerzitě ho plně zaměstnávalo a přivedlo ho také k vydání studijního textu *Úvod do archivní teorie i praxe* (1930).

Hrubý směřoval svůj odborný zájem především k diplomacie přemyslovského a lucemburského období, jak naznačily již první práce mladého badatele. Do této oblasti spadají jeho pojednání o formulářových sbírkách *Příspěvek ke kritice formulářové sbírky biskupa Tobiáše z Bechyně* (1915) a *Zlomek formulářové sbírky Jindřicha Italského* (1917), přičemž k osobnosti Jindřicha z Isernie se v jiné souvislosti vrátil o něco později prací *Jindřich z Isernie a počátky městských knih pražských i desk zemských* (1923). Všechny svůj diplomatický a kombinační um vtělil do studie *Falsa Břevnovská* (1920) a jako brilantní paleograf se pro změnu projevil při rozboru písma *Rukopisu královédvorského* (1917). Zájem o počátky českých listin ho přivedl ke starším dějinám a dal vzniknout práci *Původní hranice biskupství pražského a hranice říše české v 10. století* (1926). Tento zásadní příspěvek vyústil do vášnivé debaty s Václavem Chaloupeckým.

Výraznou stopu zanechal Hrubý i v ediční činnosti. Svůj původní úkol vydávat *Regesta* z doby Karla IV. přenechal zcela Bedřichu Mendlovi a upřednostnil edici *Archivum coronae regni Bohemiae* (1928). Oba vydavatelé se posléze spolu střetli v ostré polemice o pojetí registové techniky. Nedlouho poté Hrubý představil další svůj velkolepý záměr na vydávání *Regest Imperii* z let vlády Václava IV., který však zůstal pouze v monumentálním náčrtu.

Václav Hrubý měl vysoké nároky na vědeckou práci, které projevoval zejména v kritice jiných autorů. Sám vystavěl řadu smělých plánů, které spolu s mnohými podnětnými postřehy vtěloval zejména do nejrůznějších polemických textů. Nebylo mu dopřáno žádnou z velkolepě nastíněných vizí dokončit, mimo jiné i proto, že rozpracovaná témata záhy opouštěl zaujat ná-

měty jinými. Platí to bezesbýtku i pro dílo o počátcích listin v českých zemích, na kterém začal pracovat již počátkem dvacátých let a průběžně se k němu vracel. Nedokončený spis, na němž mu velmi záleželo, vyšel až po jeho smrti v roce 1936, a to péčí Jindřicha Šebánka pod názvem *Tři studie k české diplomatice*.

Jindřich Šebánek (1900–1977)

Český diplomatář jako vědeckopedagogický program

Písecký rodák Jindřich Šebánek absolvoval v letech 1919–1923 Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy (obor historie a zeměpis), pro jeho orientaci bylo ale klíčové absolvování tříletého kurzu na Státní archivní škole v Praze v letech 1920–1923. Z tématu jeho absolventské práce (*Úřad desetipanský Starého Města pražského a jeho knihy v 16. století*, publikováno až 1926) by se mohlo zdát, že jej během studia nejvíce ovlivnil Václav Vojtíšek. Městská diplomatika a doba novověku se ale Šebánkovi osudovými nestaly. Osu jeho vědeckého i pedagogického působení místo toho představuje listinný materiál přemyslovské éry, který začal vydávat ve svazcích českého diplomatáře Gustav Friedrich.

Po absolutoriu v Praze našel Šebánek své první pracovní uplatnění na Moravě, a to jako konceptní adjunkt Zemského archivu v Brně (od listopadu 1923) a posléze jako zemský archivář tamtéž v letech 1928–1937. V průběhu svých archivních let publikoval první práce z přemyslovské diplomatiky (*Studie o kanceláři Dětricha, biskupa olomouckého 1281–1302*, 1926; *Archivy zrušených klášterů moravských a slezských* 1932). Posledně jmenovaná studie (vlastně katalog listin z fondů klášterů, které zrušil Josef II. a které se uchovávaly v zemském archivu) byla použita jako habilitační spis poté, co brněnská filozofická fakulta hledala po smrti Václava Hrubého přednášejícího pro obor pomocné vědy historické. Přednáškami byl Šebánek pověřen od letního semestru 1934 nejprve jako docent, od října 1937 jako mimořádný a od roku 1946 jako řádný profesor. Ve druhé půli třicátých let publikuje metodicky nejzdařilejší studii v oblasti středověké diplomatiky z předválečného období své publikační činnosti, totiž *Moderní padělký v moravském diplomatáři Bočkově do r. 1306* (1936). Stalo se tak na stránkách *Časopisu Matice moravské*, který mu byl útočištěm zejména v protektorátní době. Šebánek redigoval ročníky z let 1936–1948 a sám do nich pilně přispíval.

Poválečné období otevřelo Šebánkovi zcela nové možnosti. Byla to doba přející zrodu nových studijních programů na univerzitě, čehož Šebánek dokázal využít s energií a nasazením sobě vlastním. Po předchozím vytvoření brněnské pobočky Státní archivní školy (působící v letech 1947–1950) bylo roku 1949 v Brně na filozofické fakultě zahájeno samostatné archivní studium. Vzhledem k tomu, že během druhé světové války osiřel projekt českého diplomatáře (smrtí Friedrichovou roku 1943), začal Šebánek současně s budováním samostatného brněnského archivního studia vytvářet i potřebné zázemí pro převzetí této vědecké edice.

Převzetí diplomatáře Jindřichem Šebánkem ovšem nebylo bez obtíží. Tuto edici již za Gustava Friedricha zastřešoval Archiv země české, přičemž v průběhu let 1952–1954 probíhalo (navíc na pozadí transformace České akademie věd a umění do Československé akademie věd) zařazení tohoto úkolu do gesce Historického ústavu Československé akademie věd. Od něj dostal Šebánek v červnu 1954 pověření vydávat listiny pro léta 1240–1310 v rámci českého diplomatáře.

